

un matament pels homes que hi viuen, ha estat motiu a les grans ciutats de treballs i neguits per a minvar o fer desaparèixer els seus malefics.

Jo no demano la seva desaparició irrespectuosa, però si la seva domesticació, la seva civilització. Cal tenir present que les ciutats augmentaren en població d'una manera regular per a les seves possibilitats fins al segle dinou; però des del començament d'aquest d'una manera irregular i precipitada: la indústria i el comerç, en centralitzar-se en focus urbans, atreïen les multituds rurals. Per a donar-ne una idea, afegim algunes dades més a les inserides en el nostre article anterior. Alemanya, en 1871, tenia només 8 ciutats amb més de 100.000 habitants; en 1910, en tenia 48. Anualment, 400.000 camperols marxaven a la ciutat, i la població agrícola, que en 1882 representava el 42'5 per cent de la nació, en 1917 representava només el 29'10 per cent. A França, 60.000 pagesos emigraven cada any cap a les ciutats.

Les ciutats no abastaven a donar-los hostatge; l'edificació no era prou ràpida i constant per a soplujar-los sanitàriament a tots i aquella ciutat medieval, que era anti-higiènica durant l'Edat Mitja, encara s'hi tornava més, perquè les cases baixes pujaren en alçada, s'enfilaren uns damunt dels altres pisos i més pisos, i sense sol i amb poc aire han viscut i viuen milers de persones.

Jo no tinc d'explicar a un públic mèdic els beneficis del sol i de la llum com en un article o conferència de caràcter vulgaritzador per a gent al marge dels nostres estudis, però no puc estar-me de citar fets que enfortiran les nostres creències científiques.

Conta Lefevre que un higienista de New-York, en estudiar la mortalitat d'un carrer amb orientació est-oest, trobà que era més grossa en les cases amb façana de cara a migdia que les orientades cap al nord, amb gran estranyesa d'ell i negació dels principis científics. Però l'explicació del fet era que les dites cases tenien precisament les habitacions luxoses per a rebre les visites, a la part de la façana i resultava que en les ben orientades el sol i la llum eren per als amics i la família vivia en la fosca i en l'humitat, mentre en les mal orientades passava a la inversa.

Paul Guillerat, cap del *Bureau de l'Assainissement de l'habitation et du Casier sanitaire des Maisons de Paris a la Prefectura de la Seine*, diu en el seu llibre *Le Casier sanitaire des Maisons*, que

“la freqüència dels morts tuberculosos és proporcional a l'alçada de les cases i està sota la dependència directa dels espais lliures que l'envolten”. I afegeix “que la tuberculosi és més freqüent en els pisos primers que en els últims”. Després d'un estudi sobre vàries illes de cases de París, diu el mateix autor: “que totes les cases marcades com a focus tuberculosos presenten les mateixes característiques, carrers estrets, patis insuficients, limitats per edificis alts o construcció disposada per a no permetre als raigs solars penetrar als llocs habitats. En resum: manca d'aïreació i de sol en les habitacions; manca de sol sobretot”. I acaba afirmant, que “la tuberculosi és abans de tot la malaltia de la foscor”.

A França hi ha un impost sobre finestres i portes,—“una mida fiscal que ens mesura parcimoniosament l'aire i la llum” diu Renon—; aquest impost ha permès controlar la relació que existeixen entre les obertures d'una casa i el percentatge tuberculós, i una estadística de Marié-Davy ens proporciona les següents dades:

Barriades on hi ha una obertura i mitja per habitant, el	8'20 0/00
Barriades on hi ha dues o tres obertures i mitja per habitant; el	5'50 a 3'10 0/00
Barriades on hi ha tres o quatre obertures i mitja per habitant el	2'20 0/00
Barriades on hi ha més de quatre obertures i mitja per habitant, el	1'30 0/00

En una estadística del Dr. Verdes Montenegro, de Madrid, en 3.336 tuberculosos, gent pobre en llur majoria, la més grossa morbilitat, 692, la donen les dones que no tenen altra tasca que curar de la casa, i l'autor atribueix aquesta preferència, a la casa insana, plena de gèrmens tuberculosos per una tradició de malalts. Els segons en freqüència són els criats i criades, 283, “als quals es destina en les cases—diu—, per una tradició poc piadosa, les habitacions més fosques i menys ventilades”. Segueixen després els dependents de comerç, 234, que viuen, treballen i dormen en locals poc airejats; les cosidores, en 216, que treballen en el seu domicili, insà, o amuntegades en tallers, i els dependents d'oficines, en 194. Després vénen en xifres menors els treballadors manuals,